

noviny precheza

srpen 2019 | číslo 4 | www.precheza.cz

Hospodaření společnosti PRECHEZA v polovině roku 2019

Navzdory pesimistickým očekáváním ve druhé polovině minulého roku si PRECHEZA i v roce 2019 udržuje velmi stabilní výkonnost. Po rekordním roku 2018, kdy jsme díky vysokým prodejním cenám titanové běloby docílili historicky nejvyšších tržeb i zisku, se pro letošní rok všeobecně očekával částečný útlum poptávky a pokles prodejních cen. Ten v posledním čtvrtletí 2018 a v prvním čtvrtletí 2019

nastal a prodejní ceny titanové běloby v tomto období poklesly o cca 10 %. Tuto (stále vysokou) cenovou úroveň se našim obchodníkům se zahájením stavební sezóny podařilo stabilizovat a předpokládáme její udržení i v letních měsících.

Pozitivně se letos do výsledků hospodaření promítají realizované objemy výroby a prodeje. V dubnu 2019 se podařilo dokončit blok investičních akcí na navýšení kapacity výroby titanové běloby na 62 kt/rok. Vyrobené rekordní objemy ve druhém čtvrtletí pak prokazují, že tato kapacita byla skutečně dosažena. Díky vysoké výrobě a příznivé poptávce se za první pololetí 2019 podařilo v meziročním srovnání navýšit výrobu titanové běloby o 5 % a její prodej o více než 15 %. Vyrobit a prodat plnou výrobní kapacitu se daří i u železitých červení, kdy prodej

v meziročním srovnání stoupl dokonce o 28 %. Výroba a prodej Monosalu zůstávají limitované množstvím disponibilní zelené skalice. Vedle pozitivních faktorů se do letošních výsledků promítají i některé negativní vlivy. Především se jedná o nedostatek síry na trhu z důvodu letních odstávek rafinérií. To se v Precheze vedle růstu ceny síry projevuje také sníženým výkonem výroby kyseliny sírové, omezením jejího prodeje a nutností nákupu kyseliny z externích zdrojů za vysoké ceny. Vedlejším dopadem je zvýšení nákupu páry, která je

při výrobě kyseliny uvolňována a používána v technologii. Dalšími nepříznivými faktory v letošním hospodaření jsou vyšší ceny energií, ilmenitu a některých surovin. Osobní náklady meziročně vzrostly o více než 10 %. Vedle počtu pracovníků a dohodnutého nárůstu tarifů se do zvýšení osobních nákladů promítlo další posílení vazby na hospodářský výsledek sjednané kolektivní smlouvou na rok 2019. V souhrnu si dovoluji konstatovat, že hospodaření Prechezy můžeme v letošním roce z pohledu hospodářského výsledku předpokládat o něco horší než v roce

2018, stále však na velmi solidní úrovni a pravděpodobně nad úroveň finančního plánu schváleného pro rok 2019. Výpadek v prodejních cenách titanové běloby bude částečně nahrazen vyššími výkony výroby a prodeje, když na rozdíl od roku 2018 není letos plánována celopodniková výrobní odstávka. Klíčově pro udržení výrobních objemů bude zajištění dostatečných zdrojů síry, případně kyseliny sírové. Věřím, že i dosažené výsledky umožní našim zaměstnancům strávit klidnou a ničím nerušenou dovolenou.

Oldřich Konečný, ekonomický ředitel

Foto: INIMAGE

**Aktuality z ochrany
životního prostředí,
řízení kvality
a bezpečnosti práce:
červen–červenec 2019**

Dne 27. června 2019 provedla Krajská hygienická stanice Olomouc, územní pracoviště Přerov, kontrolu na provoze kyseliny sírové.

Kontrola byla zaměřena zejména na dodržování právních předpisů v oblasti hygieny práce, dále na poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, kategorizaci pracovišť a poskytování pracovních lékařských služeb. Kontrolou nebylo zjištěno porušení příslušných povinností zaměstnavatele.

Dne 4. července 2019 se uskutečnila tematická kontrola Hašičského záchranného sboru Olomouckého kraje, územní odbor Přerov, v objektu centrálního skladu – archivu.

Předmětem kontroly bylo dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně na daném útvartu. Prakticky šlo především o přezkoumání požární dokumentace a stavu objektu. V kontrolované oblasti nebylo zjištěno porušení povinností společnosti.

Pozvánka

**41
ročník**

**Sobota
28. září
2019**

**Pro příznivce
turistiky**

VĚTRÁNÍ PLIC

**trasa:
Buchlov → Modrá**

**AGROFERT
RUN19**
PRECHEZA
AGROFERT RUN

7. 9. 2019
AREÁL PRECHEZA, A.S. - PŘEROV

8:00 Otevření areálu a zahájení prezence pro závodníky
9:00 Start dětské Sportarény - DŽUNGLE, malování na obličej, doprovodné stánky a občerstvení
9:45 Start dětských běhů
10:45 Vyhlášení vítězů dětských běhů
11:30 Start Impuls rodinného běhu 1 km
12:00 Start PRECHEZA desítky okolo komína 10 km
14:00 Vyhlášení vítězů PRECHEZA desítky okolo komína

VSTUP ZDARMA

www.agrofertrun.cz /agrofertrun

Generální mediální partner
PRECHEZA 52 PLUS

Výrobní úsek

Neutralizace a nová linka promývání

Na provozu titanové běloby byla realizována a zprovozněna linka pro výrobu nového produktu, nepigmentového výrobku PRETIOX CG300. Jejímu spuštění předcházela výroba poloprovozních vzorků, kdy se na míru zákazníkům téměř čtyři roky ladila podoba kvality a materiálu balení. Po dokončení optimalizace kvality výsledného produktu vzhledem požadavkům zákazníků bylo přistoupeno k realizaci výrobní jednotky. Pro návrh této provozní jednotky byly využity hlavně data získána ze zkušební výroby aplikačních vzorků na poloprovoze.

Myšlenka pěkná, příprava a realizace náročná. Prvním nelehkým úkolem bylo vymyslet umístění celé technologie. Nabízelo se několik variant, z nichž nejspokladnější se jevílo využít nepoužívanou část bývalé MOFI II. stupně. Druhý úkol byl téměř výzvou: Jak vecpat všechny potřebné nádrže, čerpadla a potrubí do již téměř zaplněné haly?! Technologové z provozu, údržby a investic dali hlavy dohromady a vymysleli složitý plán přesunů, likvidací a výstavby, vše samozřejmě tak, aby nebyl omezen nepřetržitý provoz výroby.

Realizace probíhala ve čtyřech etapách a nebyla vskutku elementární. Často hrály roli centimetry a ne vše, co se na papíře zdálo jasné a jednoduché, se v těžkém provozu tak snadno dařilo. A co nového tedy konkrétně vyrostlo na TB? Neutralizační nádrž s váženou odměrkou, ve které se kyselá suspenze po druhém stupni promývání neutralizuje řízeným dávkováním sodného louhu, míchaná zásobní nádrž této neutralizované suspenze, nádrž na filtry, nádrž rozplavovací a zásobní nádrž promývací demineralizované vody. Neutralizovaná suspenze se filtruje a ho-

Foto: Petr Havrila

tový filtrační koláč se promývá a shazuje dohromady ve čtyřech nově spravených vanách. Rozplavená suspenze CG300 se následně odvodní a vysuší na nové lince předsušení, která byla popsána v minulém vydání našich novin. Nakonec se pneumaticky dopraví do sila, kde je vy-

balena do big bagů, z nichž se odebírají vzorky, ve kterých se stanovuje zbytkový sodík a síra.

Skvělá zpráva je, že se nacházíme dost hluboko pod maximálním limitem obou prvků, a dokonce si vedeme tak dobře, že bychom mohli získat i náročnější zákaz-

níky. Ačkoliv linka najížděla na poslední chvíli, nakonec se podařilo vyrobit veškeré naplánované množství výrobku CG300. Velký dík patří všem zainteresovaným zaměstnancům a v neposlední řadě také zkušeným obsluhám.

Petr Havrila

Komerční úsek

Účast na veletrzích i konferencích je pro nás důležitá. Chemspec to opět potvrdil.

V termínu od 26. do 27. června se PRECHEZA zúčastnila 34. ročníku mezinárodního veletrhu Chemspec Europe. Na veletrhu, který tento rok hostila švýcarská Basilej, se prezentovalo téměř 400 výrobních a obchodních firem zaměřených na sektor speciálních chemikálií pro kosmetický průmysl, zdravotní péči, automobilový a ropný průmysl nebo zemědělství.

PRECHEZA se v souladu s obsahovou náplní veletrhu soustředila především na prezentaci Monosalu a specialit pro kosmetiku a zdravotnictví. Výsledky jednání, která vedli zástupci firmy, znovu poukázaly na mimořádně příznivou situaci na trhu krmivářských produktů, kde poptávka znatelně převyšuje nabídku.

Získané informace rovněž potvrdily, že pro Monosal se otevírá nová aplikační oblast v podobě důlního průmyslu (první komerční dodávky pro významného těžaře zlata byly realizovány v červnu tohoto roku).

Velmi slibně rovněž vypadá možnost uplatnění UVS30 na trhu s kosmetikou. Poptávka po tomto produktu několikanásobně převyšuje naši disponibilní kapacitu a zájem projevují tržní lídři z celého světa. Pokud se nám podaří tuto příležitost využít, bude to pro Prechezu znamenat diverzifikaci portfolia ve stabilní a velmi lukrativní oblasti.

Mimo pozitivních zpráv a informací se objevily i ty méně příznivé. Činští výrobci titanové běloby uvedou v následujících měsících do provozu nové výrobní kapacity a velmi intenzivně se připravují na komercializaci svých produktů, mj. na evropském trhu. S předstihem jsou důsledky těchto aktivit zřetelně viditelné již nyní. Zákazníci kalkulují s vyšším objemem TiO_2 v Evropě a v důsledku toho vyvíjejí tlak na snížení ceny. Druhá polovina roku ukáže, do jaké míry činští producenti a jejich nové kapacity trh skutečně ovlivní. Stručný souhrn pozitiv i negativ v tomto článku jen podtrhuje skutečnost, jak je důležité se podobných platform pro setkání se zákazníky a konkurencí účastnit. Bez těchto informací by bylo daleko složitější se v komplikovaném obchodním prostředí orientovat a následně svou pozici udržet či rozvíjet. I proto je dobře, že se s aktivní účastí na několika veletrzích počítá i v příštím roce.

Roman Novotný

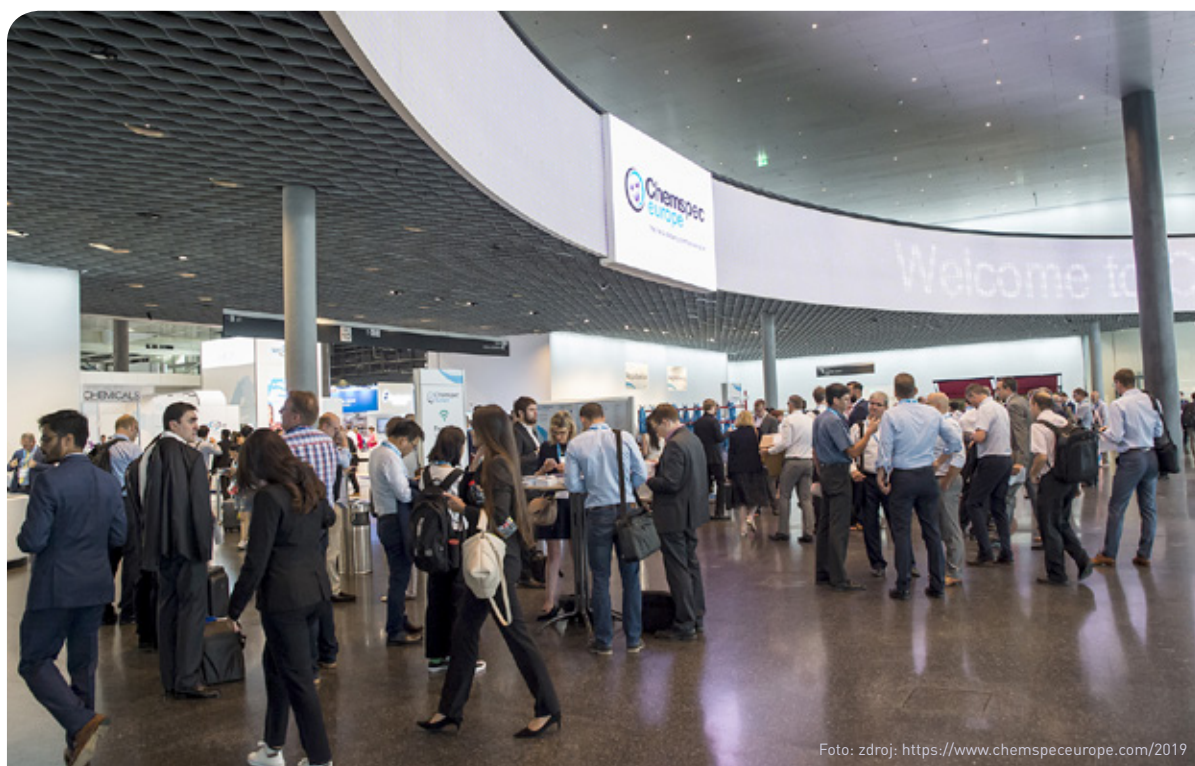
Foto: zdroj: <https://www.chemspeceurope.com/2019>

Foto: Archiv PRECHEZA

Technický servis

Malá výstava ve velké továrně: Pigmenty FEPREN a jejich použití v plastických hmotách

Další aplikační oblastí, kde se úspěšně uplatňují železité pigmenty FEPREN, je sektor plastických hmot. Celková spotřeba železitých pigmentů v tomto odvětví není v porovnání se stavebnictvím nebo s nátěrovými hmotami tak vysoká, ovšem se zvyšující se produkcí plastů se zvyšuje i poptávka po železitých pigmentech a také jejich spotřeba.

Aplikace pigmentů a jejich limity použití

Použití železitých pigmentů FEPREN v plastech je omezeno především tepelnou stabilitou pigmentů. Zatímco železitě červeně TP303 a TP200 jsou stabilní až do teploty okolo 600 °C, železitě žluté a částečně i černé jsou bezpečně použitelné maximálně do teploty 150 °C. Nad touto teplotou dochází v případě železitých žlutí k uvolnění krystalové vody a u železitých černí může při zvýšené teplotě a přítomnosti kyslíku dojít k jejich oxidaci. Oba tyto procesy jsou doprovázeny změnou barvy.

Většina plastů má teploty zpracování okolo 200 °C, a tudíž použitelnost běžných železitých žlutí a černí je omezená jen na plasty s nízkou teplotou zpracování. Pro

ostatní plasty lze použít pouze termostabilní žluté a černé, případně pigmenty, u nichž je tepelná odolnost zvýšena povrchovou úpravou.

Dalším faktorem omezujícím použití železitých pigmentů je velikost částic neboli míra pomletí pigmentu. Pro určité způsoby výroby plastů, jako je lisování, vytlačování nebo válcování, lze použít i jemně mleté pigmenty, naopak pro vyfukování, vstřikování či zvláknění a dloužení se upřednostňují mikronizované pigmenty.

Způsob barvení plastů

Trh s plasty je v současné době velice rozmanitý a čítá desítky, možná i stovky různých typů. V technické praxi má však výrazné uplatnění jen několik desítek druhů. Z celkového objemu světové

produkce plastů představuje skoro 80 % jen šest druhů plastů a 70 % výroby jen tři druhy, a to polyolefiny (polyetylen, polypropylen), styrenové hmoty a polyvinylchlorid. Barvení plastických hmot neprobíhá většinou napřímo, ale častým mezistupněm při probarvování jsou vysokoprocenní pigmentové koncentráty, tzv. masterbatche. Nosná polymerní matrice, kompatibilní s polymerem v následné aplikaci, obsahuje 50–75 hmotnostních procent pigmentu. Masterbatche jsou dávkovány do taveniny před výrobou finálního produktu, a protože je pigment v koncentrátu již předdispergován, je tak zajištěna lepší dispergace pigmentu a tím dokonalé probarvení finálního produktu. Dispergací se rozumí kvalita rozmíchání pigmentu v polymeru. Železité pigmenty

jsou dávkovány převážně v práškové formě a na rozbití shluků pigmentů (aglomerátů) používají výrobci barevných koncentrátů vysoce účinné dvoušnekové extrudéry.

Při výrobě finálního výrobku se množství dávkovaného koncentrátu pohybuje v jednotkách procent. Výhodou dávkování pomocí koncentrátů je bezprašná manipulace a možnost přesného tónování barevného odstínu konečného produktu.

Mikronizace železitých pigmentů FEPREN

Připravovaná investice mikronizace železitých pigmentů výrazně zvýší aplikační potenciál pigmentů FEPREN v oblasti výroby plastických hmot. Díky menší velikosti částic v porovnání se standardním

mletým pigmentem je dispergovatelnost mikronizovaného pigmentu výrazně lepší, respektive stejné míry dispergace je dosaženo daleko rychleji.

Výrobní operace finálních plastových produktů jsou prováděny ve velmi krátkých časových intervalech, proto je vynikající dispergace podmínkou při výběru pigmentů. Zejména to platí pro technologii vstřikování plastů, kdy se výrobní časová jednotka takto vyráběných plastů pohybuje v řádech několika desítek sekund.

Vzorky mikronizovaných červení byly testovány přímo u koncových zákazníků. Na základě výsledků testování lze v následujících letech reálně přepokládat nárůst uplatnění železitých pigmentů i v oblasti plastických hmot. **Michal Ondráček**

Foto: Archiv PRECHEZA

Foto: Fatra a. s. Napajedla

Komerční úsek

Návštěva provozu Vodního hospodářství aneb 1932 kroků z administrativní budovy

Prodej PREGIPSu je pro mne každodenní činností, hlavně co se týká papírování a komunikace se zákazníky. K zákazníkovi je expedován volně ložený v železničních vozech nebo nákladních automobilech. Ale nebudeme předbíhat.

Provoz Vodního hospodářství zajišťuje dodávky vod všeho druhu a zpracování použitých technologických vod

z výroby. Vody kyselé a zasolené z technologií provozů jsou neutralizovány na Neutralizaci, kde dnešní exkurzi zahá-

jíme. Nátoky odpadních vod jsou rozděleny do tří kategorií podle obsahu kyseliny sírové (1. A stupeň, 1. B stupeň a slabě kyselé vody). Pro zajímavost – na neutralizaci 1. A stupně teče kyslá voda pomocí nadzemního potrubí po mostech. Vyčleněné a silně kyselé vody jsou v 1. A a 1. B stupni neutralizovány nejprve vápencovou suspenzí, ve 2. stupni pak vápenným mlékem. Slabě kyselé vody jsou neutralizovány pouze vápenným mlékem. Na přípravu vápencové suspenze se používá filtrát z kalolisovny. Vyčleněné vody jsou po neutralizaci vápencovou suspenzí v odstředivkách BS1 a BS2 zbaveny vzniklého bílého sádrovce PREGIPS. Získaný sádrovec je odvážen pásovým dopravníkem do skladovací haly, která je zároveň expedičním skladem. V těchto halách je zabudovaný mostový jeřáb, který slouží k přemístování sádrovce po skladovací hale a dále pak k plnění násypek pro expedici.

Odpadní vody po neutralizaci ve druhém stupni jsou vedeny do kalolisovny. Pevná látka po kalolisování se nazývá PRESTAB. Tento sádrovec je na rozdíl od PREGIPSu barevný. V první fázi, po kalolisování, kdy odpadá „odborně řečeno“ filtrační koláč na pásové dopravníky, je šedo-zelený, ale

Foto: Archiv PRECHEZA

přímo před očima mění barvu na červenou-hnědou. Objevili jsme další kouzlo chemie. Odborníci tomu říkají oxidace železa vzdušným kyslíkem. A to je právě ten zásadní rozdíl mezi našimi sádrovci. Sádrovec PREGIPS neobsahuje příměsí, tedy železo, a proto je bílý, na rozdíl od sádrovce PRESTAB, který železo obsahuje a je v konečné fázi hnědo-červený. A k čemu se vlastně sádrovec používají? U PREGIPSu to vím docela přesně! Pře-

vážně je expedován do cementáren, kde nachází uplatnění jako činidlo zlepšující vlastnosti cementu. Další zajímavou aplikací je výroba sádry. A PRESTAB? Ten je určený především pro rekultivaci krajiny po důlní činnosti. Provoz Vodního hospodářství je rozsáhlý a jedna prohlídka určitě nestačí. Tímto děkuji Rostovi Pechálovi za provedení po „jeho rajónu“ a budu se těšit na další...

Zuzka Bartoňková

Personalistika

Do práce na kole

Zaměstnanci Prechezy se letos opět zapojili do celostátní výzvy Do práce na kole. Devátý ročník této akce probíhal celý květen.

Do práce na kole je týmová soutěž pro všechny, kdo sestaví tým o minimálně dvou a maximálně pěti členech a pravidelně spolu s kolegy dojíždí během května do práce na kole, na bruslích či chodí pěšky. Letos výzvu přijalo 46 zaměstnanců, kteří soutěžili v jedenácti týmech. To je zatím prechezácký rekord. Výzva zahrnuje několik soutěží. V soutěži Týmová pravidelnost byly nejdůslednější týmy Turbošneři a LabHol-

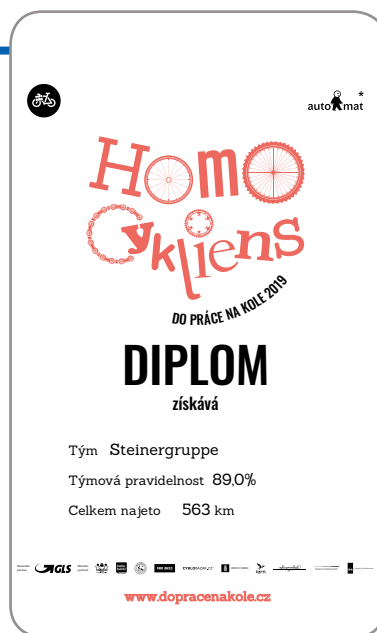
ky, které chodily nebo jezdily do práce na kole každý den a výzvu tak splnily na 100 %. Z jednotlivců se nejlépe umístil Jakub Krečman z Planners Team, a to na 28. místě mezi cyklisty v Olomouckém kraji, když v květnu do práce najezdil celkem 774,4 km. Z těch, co chodili v květnu do práce pěšky, byl nejvýkonnějším chodcem Jan Koječský, který ušel 30 km a umístil se tak v Olomouckém kraji celkově na 14. místě.

Foto: INGMAGE

Cílem Do práce na kole je motivovat co nejvíce lidí, aby jako dopravní prostředek po městě používali jízdní kolo nebo jakoukoli bezmotorovou formu dopravy včetně běhu a chůze. Když lidé přestanou denně jezdit autem, zlepši tak nejen svou kondici, zdraví, náladu a možná i vztahy s kolegy, ale přispějí i k čistšímu ovzduší a celkově příjemnějšímu a bezpečnějšímu městu.

Alena Okáčová

Anketa Do práce na kole

Zeptali jsme se účastníků výzvy Do práce na kole, jak se jim jezdilo/chodilo:

1 Jezdíte/chodíte do práce na kole/pěšky celoročně, jenom za dobrého počasí, nebo pouze v květnu?

SEDMIKRÁSKY – pětičlenný tým: Na kole do práce jezdíme rádi od jara až do podzimu, pokud počasí dovolí. Letošní květen bohužel nebyl moc příznivý, ale snažili jsme se.

PLANNERS TEAM – Ondřej Daniel: Jezdím do práce na kole celoročně, tedy i v zimě. Doprava v Přerově je dost často ucpaná a kolo je jistota. Navíc bydlím v Přerově a firma je na příjezd zaměstnanců na kole připravena.

STEINERGRUPPE – Eva Jehlářová: Jezdím celoročně, jen když je led, sněhová příkrývka či husté prší, nechávám kolo doma.

Pavel Bernard: V létě jezdím do práce na kole a v zimě a za deště chodím pěšky. Auto používám výjimečně.

Lumír Kadlas: Jezdím celoročně, za slunce, větru, deště i sněhu.

Jiří Lukeš: Na kole celoročně, za každého počasí. Pro mě se nic nemění a ježdění na kole do práce je pro mě standard a normální.

POAOP – Jiří Běhal: Já osobně chodím pěšky nebo jezdím na kole po celý rok.

2 Co vás nejvíce odrazuje na dopravě do práce na kole/pěšky?

SEDMIKRÁSKY – Vzhledem k dopravní situaci v Přerově je doprava na kole rychlejší než autem. Problém je pouze v případě, že jsou cestou domů nějaké pochůzky (obchody, úřady...), zaparkovat kolo může být problém. Hlavně ho zaparkovat tak, aby jej nikdo neukradl.

PLANNERS TEAM – Ondřej Daniel: Vůbec nic mě neodrazuje, maximálně velmi špatně vymyšlené cyklostezky vedoucí odněkud nikam. Za to může bohužel město Přerov s nulovou koncepcí pro stezky.

TURBOŠNECI – Lenka Škapincová: Škoda, že na mostě u elektrárny je cyklostezka pouze na jedné straně mostu a na Velkých Novosadech není vůbec. Takto končí cyklostezka pro náš směr na křižovatce u velkého Tesca a cyklisté jsou trnem v oku Městské policii a chodcům...

STEINERGRUPPE – Eva Jehlářová: Ne všechny cesty jsou v Přerově uzpůsobeny cyklistům a je nutné dávat velký pozor, aby nedošlo ke zranění těsně kolem projíždějícím autem. Nepovolená jízda po chodníku je pro mne bohužel někdy nezbytná.

Lumír Kadlas: Největší problém je led se sněhem nebo jeho velká vrstva. Vždy se to ale nějak zvládne, třeba i popojitím pěšky.

POAOP – Jiří Běhal: Neodrazuje mě nic, snad jen někdy nedostatek času.

3 Co pozitivního vám dává cesta do práce na kole/pěšky?

SEDMIKRÁSKY – Cesta na kole má samá pozitiva – po ránu se pěkně protáhneme a získáme dobrou náladu na plnění pracovních povinností!

PLANNERS TEAM – Ondřej Daniel: Člověk dostal pohybový aparát k použití, trénuje svaly, používá klouby, které pak méně bolí, snižuje tuky v těle. Prakticky se jedná o první cvičení, a navíc hned po ránu. Člověk je po příjezdu do práce probuzený a rozhýbaný, kolikrát i osprchovaný jemným deštěm. To zvyšuje otužilost a snižuje náchylnost k rýmě a chřipce. Za to pozitivita to stojí, navíc nemám auto. :-)

TURBOŠNECI – Lenka Škapincová: Cesta do práce je rychlejší než autem, situace v Přerově je čím dál horší, co se týká dopravy. Člověk sedne na kolo a jede.

STEINERGRUPPE – Eva Jehlářová: Provětrám si hlavu, udělám aspoň něco málo pro zdraví a hlavně nezůstávám stát v dopravních zácpách. Kolo je prima, čeká na

mne vždy jak věrný psík a pomáhá mi stihnout včas všechny mé aktivity.

Pavel Bernard: Jsem rád, že mám více pohybu.

Lumír Kadlas: Radost z každodenního, alespoň malého, pohybu pro zdraví.

Jiří Lukeš: Pohyb, dělám něco pro sebe, dostupnost a rychlost na kole v ucpaném Přerově platí dvojnásob.

BASTAMAN – Alena Malíková: Jednak, i když se to nezdá, je to jedna z nejrychlejších dopravních prostředků po našem dopravně přetíženém městě, a navíc udělám něco pro svoje tělo, neboť chůze je nejpřirozenější pohyb (nic proti kolarům). A nebýt této akce, ani by mě nenapadlo si spočítat, že do práce každý měsíc ušlapu cca 100 km.

POAOP – Jiří Běhal: Akce Do práce na kole je pro mě zajímavá. Je určitě inspirativní i pro všechny naše kolegy, kterým není zatěžko se trochu pohnout a překonat nějaké drobné obtíže. Při chůzi z práce si alespoň vyčistím hlavu a přepnu na „domácí“ nastavení. A také částečně naplním japonské doporučení z roku 1964 na denní pohybovou aktivitu 10 000 kroků.

Alena Okáčová

Foto: Archiv PRECHEZA

soutěžní tým
SEDMIKRÁSKY

Jubileum životní

ČERVENEC

50 LET **Kratochvíl Petr**
provozní elektrikář
Řezníček Petr
provozní zámečník

60 LET **Pikal Petr**
vedoucí výzkumu a vývoje

SRPEN

50 LET **Vojáčková Pavlína**
referent prodeje

60 LET **Venclík Vojtěch**
směnový mistr

ODCHOD DO DŮCHODU

Zbořil Svatopluk
provozní zámečník

v zaměstnání

ČERVENEC

25 LET **Ondřej Petr**
provozní zámečník
Šromota Kamil
technolog MaR

35 LET **Lindner Jaroslav**
mechanik MaR

Brzica Radim
referent nákupu a prodeje

40 LET **Bednář Pavel**
mechanik MaR

Grajcarová Lenka
laborantka
Slaměník Josef
vrchní mistr MaR

45 LET **Váňa Pavel**
chemik-kontakťár

SRPEN

25 LET **Kořínková Marcela**
referent ŘJ

30 LET **Ostrčil Petr**
mistr-technolog pára, plyn
Chrastina Jiří
vedoucí financí

Jiří Běhal

Pavel Bernard

Ondřej Daniel

Eva Jehlářová

Lumír Kadlas

Jiří Lukeš

Alena Malíková

Lenka Škapincová

Fotoreportáž

Jubilejní 40. ročník turnaje v malé kopané o pohár VH

V pátek 14. června se ve sportovním areálu Skalka ve Vinarech uskutečnil již 40. ročník fotbalového turnaje „O pohár VH“ organizovaný útvarem Vodní hospodářství. Do bojů o putovní pohár letos nastoupila mužstva provozů TB, ŽPM, EN a CSP. Při tomto nižším počtu účastníků se hrálo systémem každý s každým, podle pravidel malé kopané a v duchu fair play. Počasí nám přálo, podmínky byly ideální.

Vítězství v turnaji vybojovala Energetika, na druhém místě se se stejným počtem bodů, pouze s horším skóre, umístilo družstvo Železité pigmenty, letos překvapivě až třetí skončilo mužstvo TB a bramborová medaile zůstala na CSP. Ihned po skončení klání byly všechny týmy odmě-

něny za své úsilí dárkovými koši. Vítěz turnaje převzal putovní pohár. Sportovní část turnaje byla zakončena tradičně společnou fotografií. Organizátorům děkujeme za pěkné prožití sportovně-společenské odpoledne.

Tomáš Příkopa

TURNAJ V MALÉ KOPANÉ 40.ROČNÍK
O POHÁR VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ 2019

	TB	ŽP	EN	CSP		BODY	SKORE	POŘADÍ
TB	X	1:3	1:5	4:2		3	6:10	3.
ŽP	3:1	X	2:2	6:4		7	11:7	2.
EN	5:1	2:2	X	6:0		7	13:3	1.
CSP	2:4	4:6	0:6	X		0	4:16	4.

Foto: Tomáš Příkopa

Bezpečnostně technické služby

Pracovní úraz a přímá souvislost

Pojem „pracovní úraz“ může svádět k dogmatu o jakémkoliv poškození zdraví během pracovního procesu s nárokem na odškodné. Ačkoliv formule pracovního úrazu se může zdát přesně a jasně definovaná ustanovením § 271k zákoníku práce, praxe kolem ní ovšem někdy tápe. Kvůli tomu existuje spousta soudních rozhodnutí – judikátů – pro rozhodování u dalších obdobných případů ke správné praxi pracovního práva, a do této definice i přes své značné obsahové části vnáší světlo.

Pracovní úraz je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi. Jako pracovní úraz se posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkolů. Pracovním úrazem však není jen tělesné zranění způsobené nenadálým zevním násilím, ale i poškození zdraví, k němuž dojde nezávisle na vůli zaměstnance během práce, kterou můžeme obecně charakterizovat jakou krátkodobou, standardně se pro zaměstnance nevysky-

tující, při níž zaměstnanec musí navzdory vlastním tělesným možnostem vynaložit okamžitě, usilovně vzepětí vlastních sil k překonání vnějšího odporu tak náhle a neúměrně, že dojde k úrazu (např. vyhřezlá ploténka). Pracovním úrazem už ale není následek subjektivního emocionálního prožitku třeba po sdělení nepříznivé zprávy či plamenného sporu na pracovišti (duševní porucha, infarkt, mrtvice) ani následek nepříznivého zdravotního stavu (dyslipidemie, hypertenze). Kauzální vztah mezi příčinou a následkem pracovního úrazu obecně nazýváme přímou souvislostí. Tento vztah je dán

tím, že bez určité příčiny by daný škodlivý následek nenastal, případně by nenastal takovým způsobem, jakým nastal. V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou úkony potřebné k výkonu práce a úkony během práce obvyklé nebo nutné před počátkem práce nebo po jejím skončení a úkony obvyklé v době přestávky v práci na jídlo a oddech konané v objektu zaměstnavatele. Úkonem potřebným k výkonu práce je například odemčení provozovny, převlékání zaměstnance v šatně před začátkem pracovní doby nebo přechod mezi šatnou a vlastním pracovištěm zaměstnance.

Obvyklým úkonem může být návštěva toalety a pití ochranných nápojů. Nutným úkonem je ustrojení do stanovených OOPP nebo očista zaměstnance po skončení práce. Dále se za výkon pracovních povinností považuje vyšetření u poskytovatele zdravotních služeb prováděné na příkaz zaměstnavatele nebo vyšetření v souvislosti s noční prací, ošetření při první pomoci a cesta k němu a zpět, a nyní pozor, pokud se poskytovatel zdravotních služeb nachází v objektu zaměstnavatele. Takovými úkony však nejsou cesta do zaměstnání a zpět, stravování mimo areál společnosti.

V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů je školení zaměstnanců organizované zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, popřípadě orgánem nadřízeným zaměstnavateli, kterým se sleduje zvyšování jejich odborné připravenosti. Úraz přivozený zaměstnanci během činnosti konané pro zaměstnavatele na základě cizího podnětu nebo konané z vlastní iniciativy, není-li vykonávána proti výslovnému zákazu zaměstnavatele, je pracovním úrazem. Obsah činnosti však nesmí výrazně vybočit z plnění pracovních úkolů.

Jaromír Otáhal

Zajímavost z areálu společnosti

Za svědkem minulosti

Kalné pondělní ráno 29. května. Všichni známe ty pondělky a s nimi spojené nadšení, po víkendu zase do práce. K tomu ještě prší, a tak je idylka dokonalá.

Kolega mě v práci vítá slovy: „... Viděls ten tendr před PRESTem?“ Reakce se dá očekávat: „Cožééé? Jaký tendr?“ Taková informace nemůže nechat v klidu žádného šílence taxonomicky se řadícího k druhu *H. s. sapiens ssp. siderodromofilis var. vaporienensis* v hantýrce česky nazývanému „párař“. Objekt je potřeba zdokumentovat. Jde se, kupředu, zpátky ni krok. Skutečně je na místě, krásný čtyřnápravový tendr řady 935.0. Plechové postranice podvozku naznačují, že jde o typ spojovaný s lokomotivami řady 475.1. Maličkou vadou na kráse je to, že už je odstavený,

chybí mechanický příkladač, tj. soustava šnekových dopravníků a jejich pohon, malý dvouválcový parní stroj. No co už s tím, každý den není posvícení. Identifikace není složitá. Tendr byl vyroben v plzeňské Škodovce jako 935.0136 v roce 1947 pod výrobním číslem 1007. Z továrny vyjel v provedení pro topení „na lopatu“, tedy ručně, později byl rekonstruován dosazením mechanického příkladače škodovské konstrukce. Přidělen byl k lokomotivě 475.101. Doposud nezodpovězená otázka se přímo nabízí: Co tadý tendr dělá? Ačkoliv byla brněnská „pětasedma“ 475.101 za pravi-

delného i muzejního provozu patřičně udržována, více než 70 let se projevilo. V současnosti je lokomotiva odstavená právě z důvodu neutěšeného stavu jejího tendru. V rámci nutné rekonstrukce bude vyroben nový vodojem včetně plnicích kapes a sít, stejně tak uhelná skříň, repasovány budou nářadové skříňky a příslušenství, to vše při zachování podvozku. Následovat bude zkouška těsnosti a finální povrchová úprava. Oprava byla svěřena firmě PREST, odkud byly podrobnější informace o repasi získány a která si v oblasti historických kolejových vozidel vysloužila ostruhy výrobou nových vodních van pro olo-mouckou „rosničku“ 464.202. Vězte tedy, že brzy uvidíme brněnskou „šlechtičku“ 475.101 tak, jak je zachycena na snímku ze zvláštní jízdy u příležitosti oslav 170 let KFNB 1. května 2017 v Jistebníku.

Petr Eliáš

Foto: Petr Eliáš

Foto: k-report.net

ZO OS ECHO PRECHEZA

Aktuality z odborů

Dne 27. 6. 2019 se konala v kinosále výroční odborová konference, v rámci níž proběhly volby do podnikové rady a revizní komise. Nové složení je následující:

Protokol o volbě do podnikové rady ZO OS ECHO PRECHEZA a.s.

1. Dana Lehnertová
2. Milada Gallasová
3. Zdemek Grečmal
4. Roman Hynčica
5. Alena Malíková
6. Romana Ministrová
7. Michal Mlčoch
8. Bc. Jiří Valenta
9. Lenka Čulíková
10. Ivana Světlíková

Nově zvolená podniková rada si zvolila:

předseda **Michal Mlčoch**
místopředsedkyně **Dana Lehnertová**
jednatelka **Milada Gallasová**
hospodářka **Alena Malíková**

Protokol o volbě do revizní komise ZO OS ECHO PRECHEZA a.s.

1. Ing. Alice Štěpničková
2. Jiří Novodomský
3. Ing. Marta Petrželová

Nově zvolená revizní komise si zvolila:

předsedkyně **Ing. Alice Štěpničková**
místopředsedkyně **Ing. Marta Petrželová**

Další akce ZO OS ECHO PRECHEZA a.s.

14. září 2019 – zájezd Čapí hnízdo
21. září 2019 – zájezd pro rodiče s dětmi Peklo Čertovina

Podrobnosti se dozvíte na našich nástěnkách.

AK PRETIOX

Jak jsem prvně zkouknul automobilový slalom

Neopakovatelná atmosféra mezinárodní akce u nás v Bochoři

A jedéeém...

Každý se před startem soustřeďuje jak umí. A většina větrá...

Foto: Archiv AK PRETIOX

Před pár dny se mě při pracovní schůzce zeptal kolega Ludvík Prášil, jestli se nechci jet podívat na závod automobilového slalomu na letišti v Bochoři. To, že taková disciplína existuje, jsem věděl už dříve, a že se organizací závodů zabývá Autoklub PRETIOX, taky. Jenom jsem tomu jaksi nevěnoval dostatek pozornosti. Tentokrát jsem si ale řekl, že by bylo dobré to poznat. Den před akcí volám Ludvíkovi a ptám se na dvě otázky – Jak se tam dostanu a jestli tam bude i on osobně přítomen. Jeho odpověď – „Myslím, že tam budu. Jsem totiž ředitelem závodu...“ – mi přišla sympaticky vtipná. A bylo rozhodnuto, jedu mrknout.

Už od mala mě přitahoval závodní volant. Pár disciplín jsem si vyzkoušel z pozice jezdce, pár z pozice mechanika či technického doprovodu a další jako divák. Všechno mně do té doby známý motorsport má kromě toho krásného napětí i dvě další společné charakteristiky. Je zatraceně drahý a zatraceně nebezpečný.

Pokud byste chtěli zkusit třeba automobilové soutěže (rally), a mít k tomu nářadí, se kterým je možné občas nahlédnout i do první desítky celkového pořadí v mistrovství ČR (tedy třída R5), stálo by to holé auto v základu cca 5 milionů Kč. Navíc, takové auto ujede pár stovek závodních kilometrů a musíte ho čtvrtinu preventivně vyměnit, jinak vás v další soutěži už nejspíš nedoveze do cíle. Únava materiálu... A pak ještě stohy pneumatik, tlumičů, spotřeba 70 litrů „na sto“, litr závodního benzínu za 100 Kč atd.

A to nebezpečí? Principem závodění je jet na rovince na plný plyn. To ovšem není nic zase tak těžkého, že? Mnohem horší jsou ale zatáčky. Musíte vjet do tzv. čisté závodní stopy a začít co nejintenzivněji brzdit na poslední chvíli tak, abyste měli na začátku zatáčky přesně tu rychlost, kterou ji lze čistě projet.

Když pojedete o chlup pomaleji, nikdy nebudete držet šampaňské na stupních vítězů, když to zkusíte o chlup rychleji, může to být taky vaše úplně poslední zatáčka. Pokud totiž promarníte tzv. brzdový bod (to místo, kde je potřeba opravdu začít brzdit) třeba v rally, můžete se ve vteřině dívat na strom, který roste přímo mezi vámi a spo-

A máme to za sebou, zbývá vyhlásit vítěze!

Autoklubová sezóna pokračuje

Ve dnech 1. a 2. června proběhla první kolektivní akce z bohatého programu autoklubu Pretiox v letošním roce. Zahájili jsme tradičně klubovou automobilovou soutěží „Jízda do neznáma 2019“ pro členy a příznivce Autoklubu Pretiox, již každoročně chceme účastníky pobavit a přivést do míst, která obvykle nenavštěvujeme. Záměrně nenazýváme naši soutěž ÁÓeSkou, i když se jede podle jednoduchého itineráře a cestou plníme zadané úkoly. Hlavním cílem je dobrá nálada a zábava, což u „dospělé AOS“ nebývá vždy a u každého.

Letos jsme se vydali na Valašsko a navštívili zámek a zhradu v Lešné u Valašského Meziříčí. Sice není tak známá jako stejnojmenný areál nedaleko Zlína, má však své kouzlo a překvapí bohatým a zajímavým mobiliářem, jenž se zde i přes složitá období zachoval po starém šlechtickém rodu Kinských, který kromě Bílé Hory postihly i jiné lapálie.

Dalším navštíveným místem byla Horní Bečva. Mnohým z nás, kteří ji znají pouze jako průjezdní bod, ukázala svou hezcí tvář rekreační oblasti s malou, ale pěknou přehradou a okolím jako stvořeným pro zimní i letní aktivity. V příjemném prostředí jsme prodiskutovali vše, co bylo potřeba. Program neděle byl ryze individuální – Beskydy nabídl téměř ideální počasí na turistiku i poznávání.

A nyní už další aktivity autoklubu. Proběhla intenzivní příprava XIV. automobilového slalomu Pretiox jako závodu Zóny střední Evropy a mistrovství České republiky, který

se konal na letišti v Bochoři dne 22. 6. 2019. Připravujeme podzimní AOS a nevyhýbáme se ani ostatním aktivitám, jako jsou návštěvy akcí motorsportu na nejrůznějších úrovních. Doufáme, že stejně jako letošní

sezóna úspěšně začala, bude i dále probíhat. K realizaci i sledování či účasti na autoklubových akcích zveme členy i příznivce autoklubu a všechny zájemce o motorismus.

Jiří Procházka

Foto: Jiří Procházka

Pozvánka

AOS PRETIOX
po třicáté šesté

Jednou z hlavních akcí, a v počátcích činnosti autoklubu AK PRETIOX Přerov v AČR před více než čtyřiceti léty klíčovou akcí, je AOS Pretiox.

V letošním roce nás čeká už 36. ročník pořádaný jako Mistrovství ČR družstev, Český pohár, Malý český pohár, Moravský pohár, Malý moravský pohár a pro začínající amatérské posádky i jako Shell cup 2019 – tedy vlastně všechny kategorie AOS, které se u nás (v Čechách a na Moravě) jezdí. Letos jsme se zapsali do kalendáře AOS až před závěr sezóny, na pátek a sobotu 18. a 19. října, pod názvem hlavního výrobku našeho stálého sponzora – PRECHEZA a.s., Přerov, kterým je titanová běloba PRETIOX.

Přes všechny těžkosti jsme se dopracovali k letošnímu 36. ročníku, na který si dovolujeme vás pozvat.

Bližší informace pro zájemce a příznivce naleznete na www.aoscz.info

Pavel Suchý

Rozhovor

Putování po Rumunsku a Moldavsku 2019

Foto: Jiří Lukeš

Na přelomu května a června se početná parta nadšenců vydala se svými bicykly do jihovýchodní Evropy zdolat tamní komunikace, ochutnat místní kuchyni a obdivovat krásy přírody i architektury. Jirko, ty jsi jedním z šestadvaceti účastníků výpravy. Prozrad, proč jste vybrali právě tyto země, co vás lákalo?

Předně bych chtěl říct, že to není první cyklozájezd, vloni jsme navštívili méně známý a trochu divoký Balkán – Makedonii, Černou Horu a Albánii, a v roce 2017 Korsiku. Dalo by se říci, že Rumunsko a Moldávie byly též zvoleny z důvodu menší známosti a krásné krajiny. Zrovna pro Rumunsko je zachovalost původní přírody velmi typická.

Kdo zájezd pořádal?

Akce byla organizována pod záštitou KČT TJ Spartak Přerov oddílu VHT (vysokohorská turistika), jehož jsem členem. Náš oddíl VHT se specializuje mimo běžné turistiku též na cykloakce a akce zaměřené na vyšší hory, přechody pohoří, turistiku na zajištěných horských cestách až po náročnější túry. Členové připravují turistické akce sami a dobrovolně pro ostatní členy oddílu, případně pro další zájemce. Každý výjezd je v podstatě cestou do neznáma. Nejsme žádná cestovní kancelář! Mimochoodem letos si připomínáme 50 let založení oddílu VHT v Přerově, které je úzce spjato i s naším podnikem. (Podrobnější informace k výročí najdete na straně 9. – poznámka redakce)

Zorganizovat 26 cyklistů a připravit téměř dvoutýdenní program napříč neznámou zemí zajisté není jednoduchá záležitost...

Vedoucím a hlavním organizátorem byl Luboš Hudec. Akce byla opravdu velmi náročná na přípravu – stanovení cílů a jednotlivých denních etap, organizace dopravy, ubytování, pojištění, logistika atp. Taký už jen ta skutečnost, že jde o méně známé a méně dostupné destinace, skoro nikdo z nás tam nikdy nebyl. Luboš přípravou strávil určitě celý rok a patří mu za to velký dík a uznání! Na rovinu říkám, že já bych si na to netroufnil. Chce to hodně odvahy, klidu a zkušeností zároveň. Luboš je borec! Cestovali jsme autobusem. Ze zadní části byly odstra-

něny sedačky a získaný prostor se využil k umístění našich kol. Autobus nás doprovázel celou dobu, ať už jsme jeli tzv. z místa do místa, nebo bydleli více dní na jednom místě a podnikali výlety hvězdnicově.

Která místa jste tedy konkrétně navštívili?

První část naší expedice tvořila návštěva rumunského Banátu. Banát je historická oblast, která se rozkládá na území tří států – Rumunska, Srbska a Maďarska. Současně toto území představuje zajímavé místo pro turistiku a pro českého turistu je velmi populární díky zde žijící české menšině. Najdeme tady české nápisy, české názvy, dokonce zde působí Klub českých turistů. Jedná se o velmi chudý kraj s těžkými životními podmínkami, a to i na rumunské poměry.

Jakou historickou souvislost má Banát k České republice?

Území Banátu, stejně jako Sedmihradsko, bývalo až do ukončení 1. světové války součástí Rakouska-Uherska. Čeští osadníci byli zvaní a přicházeli do rumunského Banátu v polovině 19. století, zakládali zde vesnice s českými tradicemi, jazykem a zvyky. Do dnešní doby se zachovalo šest „českých“ vesnic – Svatá Helena, Gernik, Šumice, Rovensko, Bígr a Eibentál. Banát se bohužel vylidňuje, mladí lidé odcházejí do větších měst v Rumunsku nebo do Česka za prací, příbuznými a podobně.

Kam jste zavítali v Rumunsku potom?

Rumunsko je velká země a vzdálenosti jsou značné. Zbývající hlavní část expedice jsme strávili na území Sedmihradska, které se současně v širším slova smyslu nazývá Transylvánie a představuje celé území západní části Rumunska. Zabírá cca 42 % jeho rozlohy. Na velké části tohoto území se hovoří maďarsky a žije zde velká maďarská menšina. Samozřejmě i kuchyně je zde silně ovlivněna kuchyní maďarskou.

Transylvánie – to jste zajisté navštívili i hraběte Drákulu na jeho hradě!

Samozřejmě. Drákulův hrad se nachází v městečku Bran nedaleko Brašova a veškeré dění je orientované na turistiku a mystiku kolem osoby hraběte Dráculy. Vítá vás obrovská reklama na hrad a postava hraběte Dráculy, všude jsou rozložené stánky s prodejem suvenýrů s těmito motivy, koncentrace turistů je tam opravdu značná. Popravdě to ale není nic pro mě, jednou to stačilo. Transylvánie jsou hlavně hory a karpatský oblouk! Však taky hory a příroda byly hlavním programem našeho poznávacího zájezdu. *Počítám, že jste si dali pořádně do těla. Podařilo se vám zdolat všechny cíle? A které to konkrétně byly?*

Většina cílů byla splněna, hlavně všichni dojeli v pořádku a bez zranění, což je to nejdůležitější. Horské silnice Transalpina a Transfagaraš jsou pojmem nejen

mezi motorkáři, ale i cyklisty. Vrcholové partie obou magistrál přesahují nadmořskou výšku 2 000 m n. m. a délka stoupání se pohybuje kolem 20–30 km. Kdo se nebojí kopců, přijde si na své. Kdo se kopců bojí, nechť raději do rumunských hor nejedí. :-)) V obou případech se jedná o perfektní horské silnice vedené v krásném prostředí, ve vrcholových partiích s dalekými výhledy. Zážitek z výjezdu i sjezdu je mimořádný, a to jak poznávací, tak fyzický.

Říkáš „většina“. Která místa se zdolat nepodařilo a proč?

Letošní zima byla v horách Evropy většinou bohatá na sníh a v květnu bylo velmi chladno, čímž ve vyšších partiích rumunských Karpat bylo na přelomu května a června stále ještě dost sněhu. Bohužel přítomný sníh na silnicích nás

mé jezery se slanou vodou s heliotermickým efektem (hlouběji je voda teplejší než na povrchu), a největší jezero Ursu, které je nazýváno „Mrtvým mořem“ Sedmihradska. Za zmínku též stojí návštěva historických měst Brašov a Sibiň. Zde se nachází rozlehlý skanzen Astra, který ukazuje staré rumunské lidové vesnické domy s kulturou, řemesly a zvyky. Po cestě zpět domů jsme se ještě zastavili ve vytěženém solném dole v Turdě, což byl opravdu hluboký zážitek.

Co rumunská kuchyně a kulinařské zážitky? Chutnalo vám?

Rumunská kuchyně určitě stojí za testování. Je spojením balkánských a středoevropských vlivů a její důležitou součástí tvoří sezonní zelenina. Především v Transylvánii je vidět výrazný vliv maďarské kuchyně se svými pikantními gulášky

národní pokrm. Jako oblíbené hlavní jídlo nelze nezmínit „mititei“ (nazývané též mici), což jsou grilované válečky z mletého masa (většinou hovězího), které připomínají naše čevabčiči, a „sarmale“, což je vinný nebo zelný list plněný směsí kořeněného mletého masa s rýží.

Část zájezdu jste strávili v Moldávii.

Jaké zážitky jste si přivezli odtud?

Moldávie se řadí mezi nejchudší země Evropy a bylo to dost znát. Výjimkou je jen hlavní město Kišiněv, které jako moderní velkoměsto vybočuje z průměru. Samozřejmě s prvky doby minulé a „východního“ aspektu (např. divoké rekonstrukce domů atp.). Kvalita silnic, a to i hlavních tahů, je velmi bídná i na východoevropské poměry. O vedlejších a méně významných cestách nemluvě. Často to jsou jen zpevněné nebo dokonce nezpevněné cesty mezi vesnicemi. Mapové podklady jsou prosté, mnohdy nesprávné, případně zcela chybné, v mnoha případech jsou mimo realitu. Např. tam, kde mapy.cz ukazují „solidní silnici“, podle barvy a významu řečneme 2.–3. třídy dle našich zvyklostí, jsme našli prosté polní cesty zemědělskou krajinou, po květnových deštích v Evropě naprosto nesjízdné pro jakoukoli kolovou techniku, naše bicykly nevyjímaje. Dněsterská černozeť totálně zlikvidovala nejen nás, ale i naše kola.

Co, krom špatných cest, je v Moldávii zajímavého?

Moldávie je víno, a to hlavně červené. Jsou tam sice i vína bílá, avšak červené odrůdy jsou symbolem. Potřebují hodně slunečního svitu a tam ho mají. Známe jsou např. druhy Merlot, Cabernet Sauvignon a nemohu nezmínit speciální víno Kagor (Pastoral), které představuje silnější víno likérového typu s vysokým zbytkovým cukrem. V blízkosti Kišiněva jsme navštívili známá vinařství Cricova a Milestii Mici, která stojí za vidění a koupí dárku s sebou domů. Jinak je Moldavsko v podstatě prostý venkov a úrodné zemědělské lány černozemě. Patří mezi nejúrodnější země Evropy. Zažili jsme na cyklistice již ledacos, avšak nesmírně lepivá černozem, která ulpívá na každém a na všem, nás poslala „do kolen“. Kdo nezažil, neuvěří.

Budu též vzpomínat na krásný kaňon řeky Raut, zapomenuté vesničky kolem a komplex kláštera Orheiul Vechi, který se tyčí na skalním ostrohu v ohbí této řeky.

Vrátil by ses do Rumunska a Moldávie?

Do Rumunska, resp. Transylvánie, určitě ano. Rumunské hory, příroda a kuchyně stojí za návrat. V srpnu tam jedeme do hor znova, na pěší turistiku. Do Moldavska bych se osobně už asi nevracel, i když na dobré červené víno a perlivé víno vyráběné metodou „champagne“ budu vždy rád vzpomínat.

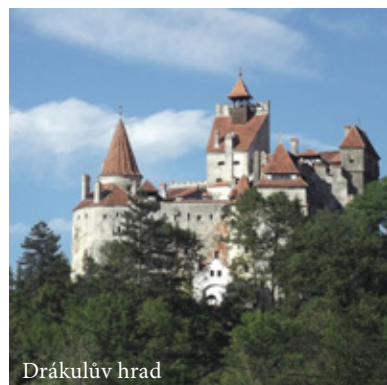
Jiří Lukeš, Kateřina Stojanová

Vinařství Cricova nedaleko Kišiněva

Moldavská silnice 3. třídy

Drákulův hrad

uzavřel těsně pod vrcholy obou těchto populárních magistrál. Poslední části pod vrcholovými partiemi byly průjezdné obtížné nebo vůbec. Nedalo se nic dělat, museli jsme to vzdát. I tak to ale stálo za to a odměnou za námahu při nekonečném výjezdu nám byly dlouhé sjezdy k autobusu, který nás dole očekával s vychlazeným pivem.

Která další místa tě zaujala?

Velmi pěkná byla horská soutěska Bikaz s divokou řekou vedoucí kaňonem. Dále jsme navštívili lázně Sovata, jež jsou zná-

a polévkami. Polévka s přílohou feferonky je naprosto běžná. Není v silách vyjmenovat celou rumunskou kuchyni, ale vypíchl bych tradiční polévku „ciorba“ (hustá polévka nakyslé chuti díky přidávku fermentovaných otrub), která je podávána buď jako masová (např. dršťková, „ciorba de burta“), případně s masovými knedlíčky („ciorba de perisoare“), nebo zeleninová („ciorba de legume“). Jako příloha i hlavní jídlo je často podávána kukuřičná kaše („mamaliga“), podobající se italské polentě. Jedná se o rumunský

Příroda kolem nás

Babí léto za dveřmi

Čas neúprosně běží, léto uteklo a před námi je posledních pár prázdninových dnů. Chtě nechtě pomalu nastává nejbarevnější období roku, čas dozrávajících plodů, sklizně a babího léta. A svatá Anna s sebou přináší chladná rána.

V přírodě je doba největší hojnosti a stavy většiny živočichů dosahují maxima. Všichni se začínají intenzivně připravovat na zimu. Každý samozřejmě po svém. Veverky kupříkladu plní své skrýše k prasknutí nejrůznějšími ořechy a semeny, zatímco spárkatá zvěř se intenzivně paství, postupně přebarvuje a vytváří tukové zásoby.

Stěhovaví ptáci se raději přesouvají na přívětivější zimoviště. Časně, již během září, se houfují a odlétají na jih divoké husy. Husy žijí v trvalých párech a kromě období hnízdění vytváří hejna čítající i několik tisíc jedinců. Dožívají se až úctyhodných 20 let. Migrují v typických formacích tvaru písmene V. O tom, proč zrovna v tomto tvaru, se dohadují příznivci aerodynamické a behaviorální teorie již dlouhá léta.

Aerodynamická teorie vychází z předpokladu, že za křídly prvního ptáka se vytváří víry, které následujícím husám usnadňují let. Kritici tvrdí, že takový mechanismus platí pouze u letadel, která mají pevná křídla. Aby z toho měl pták v závěsu nějakou výhodu, musel by mávat

křídly ve fázi, což ale nebylo pozorováno – každý si mává svým vlastním tempem. Věcko tedy spíše souvisí s psychikou hus, které potřebují sledovat ptáka před sebou. Vzhledem k postrannímu umístění očí toto při letu za sebou není možné. Faktem ovšem je, že husy, stejně jako další tažní ptáci, občas létají i neuspořádaně.

Září je měsícem sklizně. Na zahradách dozrávají švestky, hrušky a jablka, vinaři se těší ze své úrody a připravují se na vinobraní – sklizňové slavnosti. I příroda má mnoho co nabídnout. Červené šípky, s vysokým obsahem vitamínu C, vhodné k přípravě čajů nebo omáček, dále černý bez, z jehož plodů se dá vyrobit výtečná šťáva nebo povidla. Právě zrající jedlé jeřabiny úspěšně zastoupí brusinky, a to v podobě kompotu nebo marmelády. Pro obsah sorbitolu, který se jako umělé sladidlo extrahuje právě z jeřabin, jsou vhodné i pro diabetiky. V tomto období je také ideální vyrobit si do zásoby sirup z mateřídoušky jako skvělý lék při nachlazení. Na loukách a pasekách kvete vřes, najdeme ještě pár posledních kvetoucích třešalek. Dominuje však až metr a půl

vysoký a silně aromatický vratič obecný, velmi nápadný svými žlutými květy, resp. malými terčovitě zploštělými zlatožlutými úbory. Jedná se o vytrvalou léčivou a zároveň jedovatou bylinou. Pro své léčivé účinky je využíván již od dob starověkého Řecka. Jelikož je však účinná látka drogy příliš blízká dávce toxické, od jeho vnitřního užívání se postupně ustoupilo a nadále je užíván jen zevně. Slouží i jako účinný přírodní insekticid. Usušená kvetoucí rostlina se osvědčila jako ochrana proti molům, využívá se i ve stájích a chlévech. Včelaři se brání před útoky včel spalováním vratiče v kuřácích. Vrtič může být také pěstován, a jelikož při sušení neztrácí tvar, aroma ani barvu květů, bývá používán v rámci dekorací do suché vazby. V Česku se mj. vratič používá k výrobě tradičního jesenického bylinného likéru Praděd.

Užijte si ještě hezkých dní, než nastanou podzimní plískanice. Pozorování v době, kdy příroda mění svůj šat do teplých barev podzimu, je nejhezčí v roce. A úplně nejkrásnější je ve společnosti sluníčka. Krásné babí léto!

Kateřina Stojanová

Foto: Kateřina Stojanová

ZO OS ECHO PRECHEZA

Kaprecheza 2019

Ani letos v červnu nemohla chybět tovární rybářská soutěž. Tento rok připadla přímo na třináctého v daném měsíci. Sraz byl jako obvykle brzy ráno, tentokrát na místě, které vyvolalo mnoho reakcí.

Přišel totiž čas zkusit vybrat jiné místo než rybník ve Vlkoši, na němž se závody konaly v posledních několika letech. Organizátoři zvolili chovný rybník mezi Předmostím a Dluhonicemi spravovaný rybářským svazem. Bylo tedy jasné, že se budou chytat menší ryby, zato ve větší míře.

Sestavily se dvě kategorie, dospělá a dětská. V dospělácké se sešlo dvacet známých i neznámých rybářů. V dětské si to mezi sebou rozdělili dva kluci a jedna malá holčička. Jak jsme předpokládali, od úvodních náhozů měli členové Petrova cechu napilno. V průběhu závodů tak dokonce

docházelo i k odstavení jednoho prutu z původních dvou.

První místo si nakonec vychytil operátor z Titanové běloby Martin Balej, loni třetí. Čest našich pracovníků v důchodu hájili dva zkušení borci, kteří se umístili na druhém a třetím místě. Šťastnější z nich byl Mirek Kocián před neméně zběhlým Josefem Škapincem. Ještě je potřeba zmínit cenu za největší rybu, kterou ulovil Petr Kantor. Tím potvrdil, že i dílny MAR mají ostrílené rybáře.

A co děti? První místo si vychytil Vojta zajiček Zajíc, který obhájil loňské vítěz-

ství, což se ještě nikdy nepodařilo ani v dospělé kategorii, a potvrdil tak svou skvělou formu z předešlého léta. Druhý se umístil Jeník Chaloupka a uchránil tak čest tomuto velkorybářskému jménu. Jeho tatínek totiž skončil hluboko ve startovním poli. A na třetím místě se umístila multifunkční Patrička paprička Furbacherová, která v rozhovoru pro rybářský deník uvedla, že lov ryb je její pouze malý koníček a naplno se chce věnovat mažoretkovému sportu a tímto způsobem chce také vzkázat svému otci, aby na ni neměl přehnané nároky.

Foto: Tomáš Matušinský

Slunce hrálo, klobásy se grilovaly, pivo sem tam bylo, takže nakonec jsme se shodli, že to bylo lepší než klasický čtvrtek v práci. A stál za to i den dovolené. Rád bych vás pozval na další ročník, který se bude určitě konat na některé vodní ploše a zase ve všední den.

Poslední řádek vždy patří děkovačce, takže děkuji: organizátorům, Precheze, odborům, místnímu rybářskému svazu, soutěžícím, společnosti Dolní mlýn s.r.o., Jeseník nad Odrou, Rybářství Chytil. A zvláštní poklona patří autorovi článku.

Roman Hynčica

Výročí

50 let vysokohorské turistiky v Přerově

Odbor vysokohorské turistiky (VHT) KČT při TJ Spartak Přerov letos slaví své 50. výročí. V roce 1969 vznikla v tehdejších Přerovských chemických závodech (dnes PRECHEZA a.s., Přerov) okolo Ing. Antonína Mlčocha skupina mladých lidí nadšených pro vysokohorskou turistiku, která byla zárodkem budoucího oddílu vysokohorské turistiky při TJ Meochema Přerov a posléze při TJ Lokomotiva – Meochema Přerov. V roce 1990 přešel oddíl pod obnovený Klub českých turistů (KČT) při Sportovním klubu SK Přerov a v roce 2006 potom od SK k TJ Spartak Přerov.

Oddíl VHT, později odbor, má za sebou skromné začátky v 70. letech, období vrcholné slávy v 80. letech (150 členů, 41 cvičitelů, pořádání více jak 100 akcí ročně, z nichž hlavně byl Hvězdicový přechod

VHT slovenských hor s devíti trasami), pokles v 90. letech (až na 25 členů) a nyní opět prožívá dobré období. Celá ta léta byla podložena úsilím a obětavou prací, která přinesla členům i mnoha dalším pří-

znivcům v Přerově i v celé republice radost z jejich výsledků.

Poděkování patří bývalým předsedům – Ing. Rudolfu Štěpančíkovi, Ing. Janu Doubkovi, Janě Zavadilové, a především

všem současným i bývalým členům oddílu/odboru VHT, kteří se svou prací zasloužili o vznik, budování a dobré jméno odboru.

Nyní má odbor 114 členů a je jediným odborem vysokohorské turistiky KČT v Olomouckém kraji. Má čtyři vůdce, čtyři cvičitele a osm vedoucích VHT, dále má dva nositele čestného odznaku Vojty Náprstka, čtyři mistry turistiky a nespočet splněných výkonnostních odznaků VHT. Při příležitosti 50. výročí odbor v létě připravuje jako hlavní akci VHT zájezd

na Slovensko s jednodenními výstupy na Velký Choč, Dumbier, Babiu horu a Velký Fatranský Kriváň, Kasprův vrch a Giewont v Polsku. Také vydal pamětní turistické známky a nálepky, hotová jsou nová trička a připravuje pamětní brožuru o 50leté historii a činnosti oddílu doplněnou fotografiemi z celého období.

Od 19. září do 13. října 2019 se v Galerii města Přerova (pod zámekem) uskuteční výstava „50 let VHT v Přerově“, kam bych rád tímto čtenáře pozval.

Tomáš Beránek, předseda odboru

Zdravý životní styl

Bílkoviny jsou základ. Kde je máme hledat?

V našem dnešním článku navážeme na povídání z minulého čísla o makroživinách a představíme si další z nich. Blíže se seznámíme s bílkovinami a jejich vlivem na lidský organismus.

Bílkoviny neboli proteiny jsou vysoko-molekulární přírodní látky složené z aminokyselin. Nejdůležitějších aminokyselin je 20, z toho 9 esenciálních, které si tělo neumí vytvořit samo a musíme je tedy do něj dodávat pomocí stravy. Histidin, isoleucin, leucin, lysin, methionin, phenylalanin, threonin, tryptofan a valin – to jsou názvy esenciálních aminokyselin, jež jsou zásadní pro zdravé fungování organismu.

Funkce bílkovin v organismech je převážně stavební. Tvoří se z nich tkáně orgánů, pojiva, buňky, zkrátka skoro celý pevný člověk. Nejznámější stavební bílkoviny jsou keratin (zajišťuje pevnost) a kolagen (stará se o pružnost). Nedostatek těchto bílkovin způsobuje tvorbu vrásek, lámavost a vypadávání vlasů.

Bílkoviny se uplatňují také jako enzymy, hormony nebo různé transportní činitele, např. bílkovina hemoglobin je součástí červených krvinek a má za úkol přenášet kyslík z plic až do konečků prstů a do plic zase přináší oxid uhličitý, který následně vydechujeme. Další funkcí je funkce zajišťující pohyb, funkce ochranná – protilátky, které nás chrání před různými nemocemi a vytváří naši imunitu. To jsou také bílkoviny. V neposlední řadě musíme zmínit funkci regulační, např. inzulin je hormon bílkovinného původu a reguluje životní procesy uvnitř těla. Jak je z našeho výčtu patrné, význam bílkovin je opravdu nepopíratelný.

Pro bližší seznámení s bílkovinami je důležitý ještě další pojem, a to je denaturace bílkovin. Jedná se o nevratné porušení

terciární struktury proteinů. Abychom pojem uvedli do praxe a zlidštili: denaturaci můžeme provádět například působením vysoké teploty (vaření masa, vajec...), mechanickým působením (příprava šlehačky nebo šlehání bílků...). V neposlední řadě může dojít k denaturaci bílkovin působením různých chemikálií, tedy kyselin, zásad a jejich solí. Pro lidské tělo jsou denaturované bílkoviny stejně důležité jako nedenaturované. Obě tyto formy naše tělo potřebuje pro stavbu bílkovin nutných k jeho fungování.

Nyní se zkusíme zaměřit na význam bílkovin z hlediska výživových vlastností. Příjem bílkovin u dospělého zdravého člověka při běžné denní aktivitě by měl být 0,8 až 1,0 g na 1 kg tělesné hmotnosti za den. V některých případech je však příjem bílkovin nutno zvýšit. Těhotné, kojící ženy, děti ve vývoji a aktivní sportovci by měli svůj příjem bílkovin zvýšit až na 2 g na 1 kg/den. Při běžné denní aktivitě to znamená, že 70 kg vážící žena či muž by měli sníst 70 g bílkovin denně. Zdá se to málo, ale většina lidí má problém tuto normu naplnit. Stogramový plátek kuřecího masa má jen 22 g bílkovin, vepřového ještě

méně (16 g), 100 g tvrdého sýra průměrně 28 g... Takže dosáhnout doporučené denní spotřeby není jednoduché.

Bílkoviny můžeme rozdělit na rozpustné (albuminy, globuliny, gluteliny...) a nerozpustné (kolagen, elastin, kreatin). Pro běžného konzumenta bílkovin je daleko podstatnější a srozumitelnější rozdělení bílkovin na rostlinné a živočišné. Kvalitu bílkovin určuje poměr esenciálních a neesenciálních aminokyselin v nich obsažených.

Nejkvalitnější bílkovinou je bílkovina vaječná, někdy také používaná jako referenční protein. Živočišné zdroje bílkovin jednoznačně patří mezi biologicky hodnotnější, na rozdíl od zdrojů rostlinných. Ale jen kombinací obou těchto zdrojů je možné, aby bylo dosaženo vyšší biologické hodnoty, než dosahují bílkoviny živočišné povahy samotné. I z tohoto důvodu dbají výživoví specialisté na to, aby byl při sestavování jídelníčků dodržován poměr bílkovin živočišných versus rostlinných 1:1. Tento poměr bývá dosti často porušen při nejrůznějších potravinových alergiích, při vegetariánství či veganství anebo při často nesmyslných a nereálných dietách, které mohou bohužel některým jedincům přivodit celoživotní zdravotní obtíže.

Mezi živočišné bílkoviny patří např. maso, ryby, vejce, mléko a veškeré mléčné výrobky.

Mezi rostlinné bílkoviny řadíme luštěniny – čočku, fazole, cizrnu, hrách, dále rýži, sóju, řasu spirulinu, chia semínka, pšenici, oves, pohanku, mandle, ořechy,

špenát, brokolici, arašidy a mnohé další. Výsadní místo mezi rostlinnými bílkoviny zaujímá quinoa, která jako jediná obsahuje všechny aminokyseliny ve skvělém poměru.

Pokud chceme či potřebujeme zredukovat svou hmotnost, budou bílkoviny těmi nejskvělejšími pomocníky. Jen je v tomto případě nutné zařazovat do jídelníčku bílkoviny s vysokým obsahem proteinů a nízkým obsahem tuku, např. sójové maso, tvarůžky, tvaroh na strouhání a polotučný, luštěniny, pšeničné klíčky, krutí a kuřecí prsa a játra, hovězí

svíčkovou, zvěřinu, tuňáky, krevety, tresky, sýr Cottage, vaječný bílek, řecký jogurt, brokolici. Bílkoviny s vysokým obsahem proteinů i tuků bychom v tomto případě měli konzumovat co nejméně, např. sóju – luštěnina, Eidam 40 % tuku v suš., Parmezán, Ementál, Hermelín, arašidy, trvanlivý salám, uzenou makrelu, slunečnicová semínka, jehněčí maso, mandle.

A co říci na závěr? Zařazujeme bílkoviny do naší stravy denně a v dostatečném množství, vždyť jsou pro nás vhodné a potřebné nejen ze zdravotního hlediska, ale ve velké většině i skvěle chutnají. **Jana Koutná**

Jak na to

Tip na skvělý oběd s vysokým obsahem bílkovin: Losos v sezamové krustě

Filé z lososa omyjte, mírně osolte a přidejte své oblíbené koření či bylinky. Obalte v sezamových semínkách a osmažte na olivovém oleji z pokrutin (ten je vhodný k tepelné úpravě pokrmů).

Nakonec lososa ochutíte citrónovou šťávou a posypejte jemně nastrouhamým tvrdým sýrem s nízkým obsahem tuku. Jako příloha je skvělé pyré z hrášku a cizrny a zeleninový salát.

Dobrou chuť

Foto: INGIMAGE

Věděli jste, že:

- 1) energetická hodnota 1 g bílkovin je 4 kcal, resp. 17 kJ?
- 2) bílkoviny se na rozdíl od sacharidů a tuků nemohou ukládat do zásob, proto v organismu probíhá jejich neustálá obnova a degradace?
- 3) trávení bílkovin začíná v žaludku?

Reportáž z putování Jakuba Navrátila

Hotel „Miliony hvězd“ v Jeseníkách

Občas je těžké po nočních směnách vyjet na hory. A tentokrát tomu nebylo jinak. Říkal jsem si, že bych si mohl pro jednu odpočinout. Ale nakonec vyhrál vnitřní hlas, který mi našeptával, že je třeba něco zažít. A tak jsem se rozhodl pro menší, ale o to více intenzivní túru v Jeseníkách. V rychlosti jsem si do batohu přidal pár nutných věcí, které mám pravidelně nachystané na výlety. Vše bylo sbaleno, a tak jsem se přesunul na vlak, který mě měl dovézt do Ramzové, výchozího bodu mého cestování.

Po dvou hodinách cestování stojím v Ramzové před skiareálem, odkud vyrážím vstříc krásám zdejších hor. Volím si trasu po zelené značce, která mě dovede lesem až k Obřím skalám, první pěkné zastávce na mé cestě. Pohled na tyto skály je mi odměnou za závěrečné prudké stoupání, které člověku dá zabrat.

Dál mě několik desítek minut povede modrá turistická značka, na které minu Chatu Jiřího na Šeráku. Dávám si chvilku pauzu a kochám se výhledy do okolí. Odpočinek se mi omylem protáhl a já tedy zvyšuji frekvenci chůze, jelikož můj cíl je vzdálen ještě několik kilometrů a odpolední čas pokročil. Pod chatou se napojuji na červenou znač-

Foto: Jakub Navrátil

ku, po cestě mímám bez zastavení vrchol Keprníku. Cesta z kopce ubíhá svižně a v mžiku jsem na Trojmezí, kde odbočím doprava k Vozkovi. Poslední dva kilome-

try utekly jako voda a já jsem v cíli mého putování. Nikdo tady není, jsem tu sám, jak jsem tajně doufal. Hledám vhodné místo v okolí, kde se ubytuji pro dnešní

noc ve svém hotelu „Miliony hvězd“. Vlezu si do spacáku a kochám se západem slunce, který je z tohoto místa jedním z nejúžasnějších v Hrubém Jeseníku. Tak a teď jen čekat, až nastane temná noc a budu moci jít fotit hvězdy a mléčnou dráhu. Focení se vydařilo nad očekávání a jdu rychle spát. Za chvíli je tu východ slunce a ten si nesmím též nechat ujít. Před půl pátou se probouzím, rovnou si balím svůj hotel a užívám si východu slunce, který si opět zvětčuji na pár fotek. Tak už jen snídaně, ranní hygiena a pokračuji v túře. Jdu směrem k Vřesové studánce, na kterou přicházím oklikou přes další jesenický úkaz – Kamenné okno. Na Vřesovce doplním zásoby vody a vracím se o pár metrů zpět, abych mohl jít přes Červenou horu až na Červenohorské sedlo. Po necelé hodině chůze jsem na sedle v půli svého putování přes horský hřeben Hrubého Jeseníku. O zbytku cesty až příště.

Jakub Navrátil

TIRÁŽ